8. BÖLÜM: VERGİ BORCUNU VE CEZALARINI SONA ERDİREN VEYA HAFİFLETEN NEDENLER

Dr. M. Burak Buluttekin
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi

1

Vergi Borcunu ve Cezalarını Sona Erdiren veya Hafifleten Nedenler

1. Ödeme
2. Zamanaşımı
3. Uzlaşma
4. Hataların Düzeltilmesi
5. Terkin, Tecil ve Diğer Nedenler

2

1. Ödeme

2. Zamanaşımı

a) Tahakkuk (Tarh) Zamanaşımı
- 5 yıl
- GV, KDV, VİV, EV
  - Ör: 2010 yılında elde edilen bir gelirin zamanaşımına uğraması için, 2011 takvim yılının 1 Ocak-31 Aralık arasında tarh edilmemiş olması gerekir

b) Tahsil Zamanaşımı
- 5 yıl
  - Ör: 2014 yılı geliriyle ilgili 2015 yılı Mart ayında gelir vergisi 1. taksiti ödenmezse, bunun zamanaşımı, 2016 yılı başında işlemeye başlar ve 2020 yılı sonunda tamamlanır

3

Zamanaşımının Durması ve Kesilmesi

- **Zamanaşımının Durması**
  - Takdir Komisyonuna Gitme
  - AATUHK m. 104'deki haller (Ör: Yabancı memlekette bulunma)
  - Süre durur, sonra kaldığı yerden devam eder
- **Zamanaşımının Kesilmesi**
  - Tahsil zamanaşımında
  - AATUHK m. 103'deki haller (Ör: Ödeme emri tebliği)
  - Kesilen zamanaşımı takip eden yılın başından itibaren tekrar sıfırdan işlemeye başlar
- **Farkı**
  - Durma: Süre kaldığı yerden devam eder
  - Kesilme: Süre başa döner
- **Hukuki Sonuçları**
  - Tahsil Zamanaşımı: Borç tabi borç (eksik borç) olur, mükellefe kalmış
  - Tahakkuk Zamanaşımı: Hüküm yok, mükellefe kalmış

4

SORU: 2015 yılında elde edilen gelir için tarh işlemi yapıldıktan Sonra mükellef ödemede bulunmazsa, vergi borcu hangi Tarihte tahsil zamanaşımına uğrayacaktır?

A) 01 Ocak 2020
B) 15 Ocak 2020
C) 31 Ocak 2020
D) 01 Ocak 2021
E) 31 Aralık 2021

5

SORU: 2015 yılında elde edilen gelir için tarh işlemi yapıldıktan Sonra mükellef ödemede bulunmazsa, vergi borcu hangi Tarihte tahsil zamanaşımına uğrayacaktır?

A) 01 Ocak 2020
B) 15 Ocak 2020
C) 31 Ocak 2020
D) 01 Ocak 2021
E) 31 Aralık 2021

6

OLAY 1. 2014 yılında faaliyete başlamış olan AA Anonim Şirketi, kurumlar vergisi beyannamesini 2015 yılı Nisan ayında vermemiş ve ayın sonuna kadar ödemesi gereken vergiyi de ödememiştir.
Bunun üzerine vergi idaresince re'sen vergi tarhı yoluna gidilmiş ve cezalı tarhiyata ilişkin ihbarname 01 Aralık 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

a) Olayda borcun tahakkuk zamanaşımına uğraması mümkün müdür?
b) Tahakkuk gerçekleşmiş ancak mükellef Nisan ayı taksitini ödememişse borç ne zaman tahsil zamanaşımına uğrar?

7

OLAY 1. 2014 yılında faaliyete başlamış olan AA Anonim Şirketi, kurumlar vergisi beyannamesini 2015 yılı Nisan ayında vermemiş ve ayın sonuna kadar ödemesi gereken vergiyi de ödememiştir.
Bunun üzerine vergi idaresince re'sen vergi tarhı yoluna gidilmiş ve cezalı tarhiyata ilişkin ihbarname 01 Aralık 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

a) Olayda borcun tahakkuk zamanaşımına uğraması mümkün müdür?
b) Tahakkuk gerçekleşmiş ancak mükellef Nisan ayı taksitini ödememişse borç ne zaman tahsil zamanaşımına uğrar?

a) Vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak 5 yıl içinde tarh ve tebliğ edilmeyen vergiler tahakkuk zamanaşımına uğrar (VUK m. 114).
Olayda 2014 yılı geliri için tahakkuk zamanaşımının söz konusu olması için 01 Ocak 2015 ile 31 Aralık 2019 tarihleri arasında tarh ve tebliğin yapılmamış olması gerekir. Dolayısıyla 2015 yılında tarh ve tebliğ yapıldığından, vergi borcunun tahakkuk zamanaşımına uğraması mümkün değildir.

b) Tahsil zamanaşımında tarh, tebliğ ve tahakkuk aşamaları tamamlanmış yani miktarı kesinleşmiş bir vergi vardır, ancak mükellef bu vergiyi ödememektedir.
Böyle bir vergi borcu, vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılının başından itibaren 5 yıl geçmesi ile zamanaşımına uğrar (AATUHK m. 102). Olayda ihbarname 01 Aralık 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir. Mükellefin dava açmadığını düşünürsek, 31 Aralık 2015 tarihinde vergi kesinleşecektir. Bu verginin de tahakkuk/kesinleşmeden itibaren 1 ay içinde yani 31 Ocak 2016 tarihine kadar ödenmesi gerekir.
Dolayısıyla bu tarih (31 Aralık 2016), vergi ve cezalar bakımından vade tarihidir. İzleyen yıl olan 01 Ocak 2017 tarihinde tahsil zamanaşımı süresi başlayacak ve 31 Aralık 2021 tarihinde tamamlanacaktır.

8

3. Uzlaşma

a) Tarhiyat sonrası uzlaşma

- Sadece **vergi ziyaı** kabahatinde gidilebilir
- Mükellef vergi ziyaına neden olmuş, vergi idaresi **re'sen, ikmalen veya idarece tarh etmişse**; uzlaşma yoluyla mükellef vergi idaresiyle görüşerek vergi ve/veya cezasını **düşürme** imkanı elde edebilir
- Yargının yükünü azaltmak ve tahsilatı kolaylaştırmak amaçlanır
- Uzlaşma ve cezada indirim birlikte istenemez
- Uzlaşma başvurusuyla, tahakkuk ertelenir
- Uzlaşma sonucunda vergi borcu/cezası, uzlaşılan oran ölçüsüyle sona erer

9

Uzlaşmaya Gidilecek Haller

- VUK m. 376, Ek m. 1
- Re'sen, ikmalen veya idarece tarhın tebliğinden itibaren **30 gün içinde** istenmelidir
- En çok uzlaşmaya gidilen neden: Kanunlara yeterince nüfuz edememe
- Tahakkuk eden ve miktarı kesinleşen vergilerde uzlaşma olmaz
- Mükellefin beyanı üzerine tarhta, usulsüzlük veya kaçakçılık suçlarında uzlaşma istenemez

10

Uzlaşma Şekli

- Uzlaşma Yönetmeliği
- Merkezi Uzlaşma Komisyonu, Vergi Dairesi Başkanlıkları Uzlaşma Komisyonu, İl-İlçe Uzlaşma Komisyonu
- Üyelerin tümü katılır, çoğunlukla karar verilir
- "Bu tutanağın bir nüshasını uzlaşma komisyonunda ..../..../.... tarihinde aldım." (3 nüsha)
- Meslek odasından temsilci bulundurulabilir: Destek ve şeffaflık

11

Uzlaşmanın Sonucu

- İndirim oranının takdiri, Uzlaşma Komisyonu'nda
- Uzlaşma **sağlanması** durumunda:
  - Ödeme zamanı gelince veya 1 ay içinde ödenir
  - Vergi borcuyla birlikte gecikme faizi de azaltılmış olur
- Uzlaşma **sağlanamaması** durumunda:
  - Vergi Mahkemesi'ne gidilir

12

b) Tarhiyat Öncesi Uzlaşma

- VUK m. 376, Ek m. 11
- **Tarhiyat öncesi uzlaşma**: Vergi Ziyaı ve Usulsüzlük suçlarında (Tarhiyat sonrası uzlaşma: Sadece Vergi Ziyaı cezasında)
- Kaçakçılık suçlarında uzlaşmaya gidilemez
- Verginin aslı veya cezası için gidilebilir
- **Uzlaşmaya varılması hali:**
  - Dava açılamaz, Şikayet yapılamaz, Gecikme faizi uygulanır
- **Uzlaşmaya varılmaması hali:**
  - Verginin tarhından ve cezanın kesilmesinden sonra uzlaşma talep edilemez
  - Mahkemeye gidilebilir

13

SORU: Mükellef işlemiş olduğu fiil nedeniyle vergi ziyaı cezası kesilerek ceza ihbarnamesi tebliğ edilmiştir. Ceza ihbarnamesinin tebliğ tarihinden itibaren; Hangi süreler içerisinde uzlaşma isteminde bulunulabilir?
A) 7 gün
B) 10 gün
C) 15 gün
D) 30 gün
E) 1 ay

14

SORU: Mükellef işlemiş olduğu fiil nedeniyle vergi ziyaı cezası kesilerek ceza ihbarnamesi tebliğ edilmiştir. Ceza ihbarnamesinin tebliğ tarihinden itibaren; Hangi süreler içerisinde uzlaşma isteminde bulunulabilir?
A) 7 gün
B) 10 gün
C) 15 gün
D) 30 gün
E) 1 ay

15

SORU: Yapılan vergi incelemesinde mükellefin beyanname vermediği gerekçesi ile vergi ziyaı ve usulsüzlük cezası kesilmiştir. Defterlerinde tahrifat nedeniyle de kaçakçılık cezası kesilmiştir. Mükellef uzlaşma isteminde bulunmuştur. Hangi cezalar için uzlaşmaya gidilebilir?
A) Vergi ziyaı
B) Usulsüzlük
C) Vergi ziyaı ve usulsüzlük
D) Kaçakçılık
E) Kaçakçılık fiilleriyle işlenmiş vergi ziyaı cezası

16

SORU: Yapılan vergi incelemesinde mükellefin beyanname vermediği gerekçesi ile vergi ziyaı ve usulsüzlük cezası kesilmiştir. Defterlerinde tahrifat nedeniyle de kaçakçılık cezası kesilmiştir. Mükellef uzlaşma isteminde bulunmuştur. Hangi cezalar için uzlaşmaya gidilebilir?

A) Vergi ziyaı
B) Usulsüzlük
C) Vergi ziyaı ve usulsüzlük
D) Kaçakçılık
E) Kaçakçılık fiilleriyle işlenmiş vergi ziyaı cezası

17

4. Hataların Düzeltilmesi

- VUK m. 116
- Hata: Hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar yüzünden haksız yere eksik/fazla vergi istenmesi/alınması
- Vergi aslı veya cezası düzeltilir
- Tarh ve tahsil aşamasında olabilir

- Hesap Hataları:
  - i. Matrah Hatası (Ör: Beyanname, tahakkuku fişi vb. belgelerde)
  - ii. Vergi Miktarında Hata (Ör: Yanlış tarifenin uygulanması)
  - iii. Verginin Mükerrer Olması

- Vergilendirme Hataları:
  - i. Mükellefin Şahsında Hata: (Ör: Mükellef yerine başkasından istenmesi)
  - ii. Mükellefiyette Hata: (Ör: Muaf kişiden vergi istenmesi)
  - iii. Mevzuda Hata (Ör: İstisna edilen konudan vergi istenmesi)
  - iv. Vergilendirme veya Muafiyet Döneminde Hata

18

Hataların Ortaya Çıkarılması ve Düzeltme Talebi

- Mükellef veya idare tarafından tespit edilebilir
- Zamanaşımı: 5 yıl içinde düzeltme istenmeli
- Karar verme yetkisi Vergi Dairesi Müdürü'nün
- 60 gün içinde cevap verilmelidir
- Düzeltme fişi düzenlenir
- Reddi halinde, Vergi Mahkemesi'ne ya da Maliye Bakanlığı'na başvurulabilir

19

SORU: 2012 yılı başında işyeri açılışını bildiren gelir vergisi mükellefi Erdal'a 2011 yılı gelir vergisi beyannamesini vermediği gerekçesi ile vergi ziyaı cezası kesilmiştir. Ceza kesme işlemi hangi hatayı barındırmaktadır?

A) Mükellefin şahsında hata
B) Matrahta hata
C) Yükümlülükte hata
D) Vergi konusunda hata
E) Vergilendirme döneminde hata

20

SORU: 2012 yılı başında işyeri açılışını bildiren gelir vergisi mükellefi Erdal'a 2011 yılı gelir vergisi beyannamesini vermediği gerekçesi ile vergi ziyaı cezası kesilmiştir.
Ceza kesme işlemi hangi hatayı barındırmaktadır?
A) Mükellefin şahsında hata
B) Matrahta hata
C) Yükümlülükte hata
D) Vergi konusunda hata
E) Vergilendirme döneminde hata

21

5. Terkin, Tescil ve Diğer Nedenler

• TERKİN (Silme)

- Vergi tahakkuk ve tahsil edilmiş olabilir
- Doğal afet (1/3 kayıpta), Yargı yolu sonucu, Tahsil imkansızlığı nedenleriyle
- Tahsil imkansızlığı sebebiyle terkin: 10 TL'yi geçmeyen alacaklar

• TECİL (Erteleme)

- Vadesinde ödemesi durumunda **zor durumda** kalacaksa
- Teminat göstermesi şarttır
- 3 yıla kadar ertelenebilir
- Borcun miktarına göre kararı: VD, Defterdar, MB verir
- Tecil faizi de uygulanır (%1)

• DİĞER NEDENLER

- Ölüm: Vergi cezaları sona erer (cezaların şahsiliği), vergi borcu mirasçılara geçer (mirası reddetmeyen, miras hisseleri nispetinde)
- Takas (Ödeşme) (takas nispetinde, vergi borcu ve cezalar)
- Af (kanuni ölçüde, borç ve cezalar)
- Pişmanlık, Cezalarda indirim, Yanılma, Mücbir neden (sadece cezalar)

22

OLAY 2. İnternet kafe sahibi Özcan süresinde beyanname vermeyerek vergi ziyaına sebep olmuştur.
Vergi idaresi yapmış olduğu incelemeler sonucunda bu durumu ortaya çıkarmış, takdir komisyonuna başvurmuş ve takdir edilen matrah üzerinden re'sen vergi tarhı yoluna gitmiştir.
Özcan, kendisine tarh edilmiş olan vergi ve ceza miktarını yargı yoluna başvurmadan, vergi idaresi ile görüşerek düşürmek için hangi yollara başvurabilir?

23

OLAY 2. İnternet kafe sahibi Özcan süresinde beyanname vermeyerek vergi ziyaına sebep olmuştur.
Vergi idaresi yapmış olduğu incelemeler sonucunda bu durumu ortaya çıkarmış, takdir komisyonuna başvurmuş ve takdir edilen matrah üzerinden re'sen vergi tarhı yoluna gitmiştir.
Özcan, kendisine tarh edilmiş olan vergi ve ceza miktarını yargı yoluna başvurmadan, vergi idaresi ile görüşerek düşürmek için hangi yollara başvurabilir?

Öncelikle mükellef cezada indirim imkânından yararlanabilir. Bunun için, (a)kendisine bildirilen cezayı dava konusu yapmamış olması, (b)tebliğden itibaren 30 gün içinde başvurması, (c)re'sen tarh edilen vergiyi ve indirimlerden arta kalan vergi cezalarını vadesinde ödeyeceğini bildirmesi gerekir. Buna göre, vergi ziyaının yarısı, genel usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarının üçte biri indirilir. İndirim; yalnızca cezalar içindir.
Mükellef cezada indirimden yararlanmamışsa, uzlaşmaya gitmeyi isteyebilir. Bunun için, re'sen tarh edilen verginin tebliğinden itibaren 30 gün içinde uzlaşma talebi yapılmalıdır, indirim oranını Uzlaşma Komisyonu belirler. İndirim; vergi ve/veya cezaları içindir (VUK Ek m. 1-12).
Son olarak eğer mükellef bir vergi hatası olduğunu düşünüyorsa, hata düzeltme yoluna başvurabilir. Hata, hesap hatası veya vergilendirme hatası olabilir. Mükellef hata düzeltmeyi, yapılan hatanın ilgili olduğu vergi alacağının doğduğu takvim yılını izleyen tarihten itibaren zaman aşımı süresi içinde (5 yıl) isteyebilir. İndirim; vergi ve/veya cezası hakkında olabilir (VUK m. 116).

24

Teşekkür ederim.

Dr. M. Burak Buluttekin
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi